

hun pleitbezorger zou willen zijn in wat men tegenwoordig noemt „het dienstbodenvraagstuk”.

Nu is dat de titel van mijn onderwerp niet. Het zou ook een veel te enge begrenzing zijn bij de beantwoording van de vraag naar de taak en de plaats van het meisje in de maatschappij, alleen het meisje als gezinshulp in het vizier te nemen. Onze meisjes, die dit lezen, behoeven dus bij voorbaat niet bevreesd te zijn, dat ik haar zou willen terugleiden zonder meer tot die positie in vroeger tijden, toen b.v. in Amsterdam ten aanzien van het werkende meisje was bepaald, in den jare 1682:

„De Kameniers, Dienstmeyden, etc., welke in vast huur verbonden zijn na den eersten dag van May eerstkomende voor haar Bovenkleederen niet anders sullen mogen dragen dan een modest en zedig kleed, zijnde geen Zijde, Fluweel nog Felp (Felp of Fulp is fluweel met zeer lang haar, G.), bestaande in een Jak en een Schort, sonder dat deselve Tabbers (een Tabber is een lang vrouwebovenkleed, soort van japon, G.), Samaren (een Samaar is een lang vrouwebovenkleed van verschillend model, G.), Bouwens (een Bouwen is een meestal met passamenten bezette bovenrok van zijde, laken, saai, door de vrouwen in de 17e eeuw gedragen, G.), of andere diergelijke kledingen sullen mogen gebruiken, gelijk sy ook in 't allerminst niet en sullen mogen dragen eenige gemaakte Krullen, Strikken, nog eenig ander diergelijke afhingende cieraat, ook niet eenige Kantten, alsmede geen Boortsel op boven- of onderkleederen etc., alles (schrik niet, dames! G.) op verbeurte van 't opperste kleed, so meenigmaal iemand daarover bekeurt wort, of 't selve te lossen of af te koopen met tien guldens; gelijk mede de Knechts niet vermogen sullen aan haar Dassen eenige kant, 't sy genayt of gewerkt, te dragen, nogte ook eenige linnen mouwen of lubben op de verbeurte als voren” (een lub is een losse, geplooid boord van een mouw. Al deze wijsheid over de garderobe der dames uit de 17e eeuw ontleen ik aan „Van Dale”, G.). Denkt U zich eens even in, dat de dieneren van Hermandad in stad en dorp er tegenwoordig eens op uit zouden trekken om naarstig een onderzoek in te stellen of de gedienssten wel moeest en zedig in een Jak en Schort gekleed gingen en toch vooral geen verboden „Samaren” oftewel japonnetjes zouden dragen, zich evenzeer op voorlichting van de Mevrouwen er zich politieel mede zouden gaan bemoeien of zij wel zonder „kantten en boortsel op boven- en onderkleederen” zouden zijn, en daarbij ook zouden gaan toezien op de „gemaakte krullen” van de tegenwoordige huismaagden, mij dunkt, het gehele huishulpengilde zou niet aan de bekeuring ontsnappen en haar „opperste kleed” moeten afstaan, wanneer het namelijk er niet in zou slaan het af te lossen of af te koopen van een „Goude-eeuwisch” tientje, wel wat meer waard zijnde dan het briefje van heden ten dage! En daarmede was in dien tijd nog niet alles gezegd van de stadswettelijke verplichtingen, waaronder deze „Kameniers, Dienstmeyden etc.” in dien tijd stonden, want ze konden zelfs „te water en te Brood in 't Tugt- of Spinhuis worden geset”. Men hoore slechts: „Dat geen Knechts, Kameniers, Meyden, nog Minnemoers (bakkers, G.) hier ter stede, in iemands dienst zijnde of geweest hebbende, haar sullen mogen verhuuren of besteden, nog dat ook geen Heeren, Meesters of Vrouwen met eenige dienstboden of iemand van harentwege huur sullen mogen aangaan of sluyten, tenzij alvorens bij behoorlijk, klaar en omstandig geschrift van den Heer, Meester of Vrouw, bij wien sodanige laatste Heer, Meester of Vrouw, in haar dienst gedragen hebben, op straffe voor de Knechts, Kameniers, Meyden etc. van twee maanden te water en te Brood in 't Tugt- of Spinhuis te worden geset en voor de Heeren etc. die iemand sonder sodanig schriftelijk betoog te hebben gezien, zullen hebben aangenomen, van hondert gulden. (Zie akad. proefschrift van Mr Schaepman: „Iets over den rechtstoestand der dienstboden en werklieden in ons burgerlijk wetboek” (1887), aangehaald in Mr D. P. D. Fabius: Huiskamer en Keuken, uitgave D. Donner, Leiden, 1897, blz. 142). De hedendaagsche „tucht- en spinhuizen” zouden, dunkt mij, overvol geraken, wanneer er eens een onderzoek zou worden ingesteld naar de huishulpen, die zonder „sig wel, betamelijk en getrouw ten genoegen van haar Vrouw in haar dienst te hebben gedragen” en dus ook zonder „behoorlijk, klaar en omstandig geschrift daarover voorzien”, een nieuwe dienstbetrekking hadden aanvaard. Ongetwijfeld zou ook menige hedendaagsche „Heer, Meester of Vrouw” één of meerdere malen honderd gulden op tafel moeten leggen, omdat zij, teneinde zich uit den nood te redden, maar een huishulp hadden aangenomen, zonder het vereischte „schriftelijk betoog” te hebben gezien!

Wanneer wij dit alles lezen, klinkt het ons bijna ongelooft in de ooren, dat zulke bepalingen mogelijk en uitvoerbaar waren. Ongetwijfeld zullen wij allen zonder onderscheid zulke krasse stipulaties ten aanzien van het dienstverband van het werkende meisje uit dien tijd van „De Gouden Eeuw” niet terug begeeren. Toch zal dit ons bij een hierna volgende, iets breedere beschouwing van de vraag naar de maatschappelijke roeping van het meisje niet ervan terug mogen houden, ook deze vraag onder oogen te zien, of het een goede ontwikkeling is, wanneer wij de

meisjes tegenwoordig in overgrote meerderheid haar empoel zien kiezen in zulk een richting, dat zoo langzamerhand en geleidelijk aan steeds meer onze gezinnen, en waarlijk niet alleen die, waar het meisje een zware taak wacht, in moeilijkheden gaan geraken, omdat ze de onontbeerlijke hulp voor de huisvrouw niet meer kunnen verkrijgen. P. GROEN.

AAN EEN JONGEREN TIJDGENOOT, No. 56

EXODUS-COMPLEX-BEWEGING

Amice,

Jaren geleden, toen prof. Waterink nog zijn toorn uitgoot over gereformeerde dominees, die de intree van een hervormden dominee gingen bijwonen, toen prof. Hepp nog opponeerde tegen de Kuiperophobie der mannen, die later „doorbraak-leiders” zouden worden, toen in Kampen nog alle hoogleraren bezwaren inbrachten tegen het in dr Geelkerken's kringen opkomende oecumenische drijven, toen Hepp en Schilder nog in één redactie zaten, jaren geleden vond prof. Hepp den naam van zijde-worm uit. Of liever: hij gebruikte hem: *misschien* was de uitvinder een ander.

„Zijde-worm”.

Dat zat zóó.

In die dagen werden de Gereformeerde Kerken onophoudelijk lastig gevallen in de invloedrijke Nieuwe Rotterdammer Courant. Niet, dat de Redactie zelf die kerken aanviel in eigen redactionele kolommen. Geen sprake van..... Alleen maar: voortdurend werden aan de redactie artikelen aangeboden door iemand, die haar allerhande beschouwingen praesenteerde over het gereformeerde leven. Een „insider”, — maar die meer „out” dan „in” was. Een bepaalde naam werd genoemd, en later kwamen andere namen in het gesprek. Ook werd wel dr H. W. v. d. Vaart Smit als schrijver genoemd; een man, die ook later over de zaken van het gereformeerde leven artikelen gepubliceerd heeft — toen dan via een eigen persbureau — artikelen, die zich dienstbaar stelden aan een of andere beweging. Het krioelde in die jaren van bewegingen. Oxford Beweging, Buchman Beweging, Reinleven Beweging, Vredes Beweging, Nationaal Socialistische Beweging. En zoo nog heel wat meer. En je kon maar nauwelijks vatten, waar het nu eigenlijk over liep, of wat de grondslag was. Maar het was allemaal mis. En Kerk-ontbindend. Want het ging tegen die kerk, die wat wist, die geloofde, en die beleed. En die belijdenisschriften had, waar ze de hand aan hield.

Nu, hoe het wezen mocht, wat dien auteur (of die auteurs betreft), artikelen als de bedoelde werden aan de N.R.C. aangeboden en door haar geplaatst, meermalen ingeleid met de woorden: „Men schrijft ons van gereformeerde zijde”. En zoo kreeg in de wandeling de onbekende auteur den naam: de gereformeerde zijde. *Zijde*. Een grappenmaker, maar die toch heusch zijn vertoornen geest ontladen wilde, maakte ervan: *zijde-worm*.

Misschien heb jij meer verstand van wezen en werking, van doel en nut, van gedaante en bouw van het schepsel, genaamd „zijde-worm”. Van zijn beteekenis binnen de ongerepte natuur en zijn beteekenis voor de lang niet ongerepte cultuur. Ik weet er maar weinig van. Ik weet alleen maar, dat de benaming „worm” bedoeld was als misprijzend oordeel over een anonymus, die als zoodanig kwaad van anderen sprak en ondermijnde zonder te willen laten weten, hoe hij heette, dat de samenstelling „zijde-worm” bedoelde associaties te wekken aan uitdrukkingen als „zijde-spinnen”, „zijde ergens bij spinnen”, of: onder vertoon van zijde-achtige zachtheid en vredelievendheid in werkelijkheid ondermijnen en uiteen jagen.

In elk geval, het zal je niet verbazen, dat ik verleden week even aan dien zijde-worm gedacht heb. De N.R.C. gaf een artikelje over de Kamper Synode. Schrijver niet bekend. Daarin werd geschreven over het moderamen, dat den schrijver een beetje verbaasd had — wij waren zoover nog niet; en werd ook opgemerkt, dat de Kamper Synode wel eens een tweede exodus ten gevolge kon hebben. Letterlijk schreef hij:

„De verwachting, welke destijds na het verzenden van dit schrijven (van de Haagse synode) in de kringen der „synodale” kerken gekoesterd werd, dat de Kerken art. 31 K.O. in een bijzondere synode bijeen zouden komen ter behandeling van dit schrijven, is niet in vervulling gegaan” (en toch heeft de Kamper kerkeraad precies gedaan wat in dat briefje gevraagd werd!). „Van de beslissingen kan een tweede uittocht uit de Kerken art. 31 het gevolg zijn”.

Bij dat woord nu dacht ik aan den voormaligen zijde-worm.

Nu kan men, meen ik, de Redactie van de N.R.C. niets kwalijk nemen tot nu toe. We mogen haar geen kwade bedoelingen toedichten. Toen een poos geleden een zelfde (zoo niet: dezelfde) auteur in dat blad een artikelje geschreven had over de „samenpreking” (en daarin de gebruikelijke onzakeeligheden en camouflage-beweringen ventileerde, als waaraan onze kerken in dezen permanent worden blootgesteld), schreef, naar ik me herinner, onze hoofdredacteur een kort contra-artikelje, bedoeld als ingezonden, en door de Redactie na eenige dagen grif en op de goede plaats opgenomen. En niet weersproken. Zoolang de Redactie aldus optreedt, mag men haar geen booze bedoelingen aangaande onze kerken toeschrijven.

Maar wel mag men haar erop wijzen, dat er soms menschen zijn, die graag een invloedrijk orgaan gebruiken voor suggestieve artikeljes, waarvan de „insiders” (maar dan de echte!) weten: Ze spreken niet objectief. Vaak blijkt, dat dit blad prijs stelt op berichtgeving, die verantwoord is. En dat het geen prijs stelt op medewerkers, die de N.R.C. gebruiken (misbruiken) voor het ventileren van suggesties, die een bepaalde groep willen disqualificeeren onder den schijn van objectieve be-

richtgeving, en die niet gebaseerd zijn op controleerbare nieuwsbronnen.

Een tweede exodus, zoo suggereert de inzender.

Hoe weet hij dat?

De lezers der N.R.C. zouden vreemd opkijken, als zij, die in haar kolommen iemand van een „tweede exodus” zien spreken, zich eens lieten voorlichten over de „eerste”. Als zij zouden weten, hoeven gelukkigzinnig zijn, dat zou die eerste „exodus” (naar het diensthuis van een preekstoel te la Noordeloos) haar toeschijnen, kwalijk dezen naam te verdienen. Ik acht de Redactie van de N.R.C. nuchter genoeg, om, bij kennis van de werkelijke feiten, te erkennen: dat was geen exodus.

Maar er is nog iets. En dat zal de Redactie van de N.R.C. (aan wie ik dit artikel hoop toe te zenden) misleiden aanleiding zijn om aan de copie van dezen medewerker bijzondere aandacht te besteden. Hoe weet die „gereformeerde-zijde-man” dat de synode van Kampen wel eens aanleiding kon zijn van een nieuwe exodus? Er wordt wel gefluisterd, dat er zijn, die voornemens zouden zijn, bij voorbaat een synodaal besluit van bepaalde kleur te wraken, eer men weet, hoe het genomen is en wat het zakelijk beteekent. Er zijn er wel, die zeggen: als „ze” dit en dat niet doen, dan ga ik weer onder een preekstoel zitten, die net zoo benepen en sectarisch en gebonden is als die van Noordeloos, waar nog steeds geldt: geen candidaten, die niet beloven en zoo voort (wat de eventuele wegloopers óók niet willen beloven). Maar dat kan de gereformeerde-zijde-man alleen maar weten uit onderonsjes. Niet uit hetgeen door een Redactie als die van de N.R.C. als goede, betrouwbare nieuwsbron erkend wordt.

De schrijver in de N.R.C. wil dan ook alleen maar een suggestie kwijt. In de hoop, dat het nog wat helpen mag? Maar met suggesties bouw men geen kerk.

En breekt men ze evenmin.

Overigens is het stukje leerzaam. Men praat over samenspreking. Maar soms werkt men met samenzwering. De „insiders” zijn soms meer „out”, dan „in”.

Inmiddels met hartelijken groet,

t.t.

ADOLPHUS VENATOR.

GRONINGER Brieven

Amice frater,

En nu iets over het debat tuschen den heer Schaper en ds Krohne. Niet, zooals ik schreef, in 1896, doch in 1894, dus zoo'n zestig jaar geleden. Wij mogen bij de lezing niet voorbijzien, dat de eenvoudige prediker daar in Ulrum stond tegenover een gewieksten demagoog, een groot man in volksvergaderingen, met al de knepen en kunstjes van een voor zulke vergadering geschikte oratorie bekend. Voorts, voor een grootendeels vijandig gehoor, wat blijkt uit het feit, dat men den heer Schaper rustig volgde in zijn wijdeloepig betoog, maar tenslotte ds Krohne niet meer aan het woord liet komen. Er was zeker veel moed voor noodig om te midden van zulk een samenkomst rustig en zeker den gang van de discussie te volgen en te blijven beheerschen. En dan krijgen wij groot respect voor den dienaar des Woords, die uiting gaf aan wat het geloovige volk zag in het toen gepredikte socialisme. Hij trof telkens de kern der zaak. En daar kwam het op aan.

Uit heel dit debat blijkt, dat het communisme, dat de heer Schaper toen verdedigde, in den grond der zaak niet verschilt van datgene, wat thans de partij van den arbeid, het z.g.n. democratisch socialisme, beheerscht.

Het wil een nieuwe wereld, en grondt die mogelijkheid op de stelling van Rousseau: de mensch is goed, het is de maatschappij die hem bederft. Als een ieder genoeg heeft, dus de heer Schaper, zal niemand meer stelen. Het kwaad is de ongelijkheid van het particulier bezit. Zooals Plato het ook reeds zei. Wij willen, dus werd verklaard, het gemeenschappelijk bezit. En de ongelijkheid werd dan met de schrille kleuren geteekend. De een in een paleis, de ander in een hut. En die ander bouwt juist de paleizen der rijken. De man, die brood bakt, en tevens het banket, de pastelen der rijken, lijdt zelf menigmaal broodsgebrek.

Als het niet anders kon, als de aarde te weinig opleverde voor allen, dan zouden wij zeggen: het is nu eenmaal zoo; maar dan waren wij nog niet tevreden, want dan zouden wij zeggen: eerst geholpen, die hebben gearbeid, om de maatschappij van het noodige te voorzien, en als er dan nog wat overschiet, is dat goed voor den luie doodeter. Want het waren alleen de arbeiders die werkten. Niet de rijken, niet de fabrikanten, en werkgevers, de „kapitalisten”, die teeren van ons zweet en bloed.

Wij kennen dit betoog. In beginsel staat het op gelijke lijn, als de heer Ruppert van het C.N.V. nu zegt: versobering? Goed; maar niet voor ons arbeiders; wij willen hebben onze compensatie.

De slechte maatschappij werd dan geteekend en daarna kwam de belofte: het socialisme zal alles goed maken. Het is noodzakelijk en het is doelmatig. De ongelijkheid — het echte woord der revolutie — moet weg. Dat zou zeker geen eenonting wereld worden. Wij vinden den hemel niet aanlokkelijk. Wij willen het goed hebben op deze aarde. Ik laat nu de spottende woorden, waarmee deze gedachte werd ingekleed, maar weg.

Alles zal door het socialisme beter worden en dat zal komen, desnoods door geweld. Een bevoorrechte klasse laat haar voordeelen nimmer goedschiks los.

Men geef weld. De lijk voor

En nu Ik kw tegen art tegen beg Ik kon wat het v de maats gewild is schappelijk hart van Maar hoe Hij schappelijk van het Heeren. 1 dat moet ging ds B en zijn le volk als vloek, als in den B lijk, omde meesters geert en. De hemel hare vol Heere. D Hem geh Zijn roed Het so doelmatig Om dit zich bero kwaad v loften va er werd

Het so reden, da er de vol En dat v aangetoot ties, die t en kan a voerig st Israël, d gehoorza Als er opstand. Heeren. 1 dooden, (en te ste oordeelen Daarna ontzag o daartoe l hebt uw niet te z ting, waa zet kwan De hee uit den B toen enko op wezet was voor Als ds en dus m talisten i groot; lo stelen, j verstandi mag wor dat wil behoef, zegd, dat misbruik. Ds Kroheid in l die genoe zoodals g hebzucht, leidt? He en dat m dranknis Het zo volgde. M spreekt n als alles zijn dan goed gem Daarop wonderlij Ik berc Op de fei tel van h de eeuw door. En nu gepast n mer gewe zal moete doen zien van al de deel were Welnu